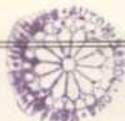

QUATRE COSES

Edicions Joan Merli
Barcelona

Any I — Número 1
16 març 1925

+

I.- UNA VEGADA ERA UN HOME...

...que havia suportat amb una resignació plena d'amargura la mort dels seus tres fills. Moriren ja grans, guanyant-se el pa que menjaven a taula, i per tant, per al pare, eren una alleujança. Cada vegada que la mort visitava la casa i s'emportava un fill, a més del trastorn, eren també les dificultats de resoldre la vida que el sacsejaven. El buit a la taula provocava llàgrimes silencioses; la lluita més dura per la vida, les amargava encara. La mort li feia comprendre el que valia un fill, el que costava un fill. La companyia, l'apuig, la dolcesa, tot això perdia amb llur traspàs. Només creixia dintre seu una amargor que filtrava totes les impressions que li venien de la vida.

I això ho va resistir tres vegades. Tots tres moriren del mateix mal. Déu sap perquè, en arribar a una mateixa edat, es taraven com un fruit i quizen de l'arbre de la vida. Quan s'apropava l'època perillosa per a un fill, ell el mirava ansiosament al rostre, seguint-hi les alteracions que la malaltia anava produint. Tot ho havia suportat, encara que la carn mateixa se li hagués tornat amarga. Tristament, havia acompanyat tots tres fills a llur estatge definitiu, allà on es trobarien altra vegada reunits entorn de Déu, com abans ho estaven entorn de la taula casolana.

El que no pogué sofrir fou la mort de la filleta. La seva filleta! No sé si havieu tingut la sort d'anar a passejar per Pedralbes, i us havieu aturat alguna vegada a una rejolaria a la vora d'un lloc que la gent anomenava "la font dels ocells". Si hi haguessiu passat sovint, un dia o altre us haurieu trobat amb una nena d'or i de rosa, amb una rialleta que li eixia dels ulls blaus i dels llavis rojos. Una figureta que collia flors i amb elles es coronava, que jugava amb un gos, d'aqueixos gossos vagabunds que trobeu sovint escorcollant escombreries,—jugava com si fos un company comprensiu dels seus infantils esbarjos, i adoptava, sovint, uns aires de plaga, saltironava, feia la traveta a la seva companyia i un cop a terra simulava que anava a menjar-se-la. Feien, en fi, una parella joiosa i alegre, plena de jocs, del matí a l'hora d'entrar les gallines, que la nena era duta a dormir. I el gos, llavors, amb el cap vigilant la qua, també s'ajupia a la vora del llit d'ella per a somniar i tenir-la més a la vora quan es llevés l'endemà.

Doncs, ella també, aquella joia de carn, li havia estat presa al pobre home. Un bell dia, ple de sol i de sorolls, aquella alegria que mai

la deixava es va tornar més dolça, més sublim, i s'escapà d'ella, deixant flàcida la seva carn rosada. També va ésser ell qui la portà a fer companyia als seus germans, però no de la maneta, amb el gos saltant a banda i banda. sinó ell darrera del cotxe funerari, i ella estesa dintre de la caixeta blanca, i amb el gos seguint, impacient de saber on duïen la seva companya.

I així es quedà sol amb la seva dona, que era com ésser més sol encara, perquè la presència d'ella li feia recordar l'absència de l'amorós caliu que la mort havia aventat. De dia en dia, l'home anà deixant que aquella amargor que havia començat a rajar en el seu cor des de la mort dels fills, anés envaint-lo tot ell. Els seus ulls s'anaven enfonzant, la mirada se li velava. Les mans no deixaren més un tremolor de senectud prematura, el tabac li queia, la cullera vacil·lava. Passava hores senceres assegut a un pedriç que hi havia al costat de les parets de canyes i des d'allà mirava a una banda i altra de riera, escorcollant els llocs íntims de la seva filla, semblant-li que a cada lloc on la mirada es posava, la nena acabava de passar. I això el feia reviscolar lleugerament, com si sentís una mica d'aire fresc un dia aclaparador de calitja. Però quan duïa els ulls a terra, a vora seu, la mirada del gos, davant d'ell, esguardant-lo amb una expressió gairebé humana, de pena, el situaven altra volta, i la font de l'amargura, que s'era estroncada un moment, tornava a caure, a dolls, en el seu cor.

Poc temps pogué suportar la carn l'aclaparadora defallença de la seva ànima. Es tornà com una criatura, se li infantilitzaren els gestos, la veu, els capricis; les seves converses—quan parlava—eren d'un infant grandassot,

d'un infant gegant. Sovint passava el dia perdut pel encontorns de la barraca seva, i l'havien d'anar a cercar si volien que tornés a casa, i el trobaven a vegades, ajaçat a terra, davant d'una processó de formigues, destorbant llur seguici amb un brot d'herba, o xipollejant en un reguerot d'aigua bruta que passava al devora, o barallant-se i perseguit per una colla de noiets als quals havia volgut fer alguna entremaliadura. Poc a poc anà perdent totes les seves aptituds elementals, ja no sabia menjar, ja no pogué sortir sense que l'acompanyessin, es tornà com un infant monstruós, sense la gràcia ni la frescor infantils. La seva tendresa en el parlar, inspirava llàstima, la seva sola visió feia una angoixa tan forta que les llàgrimes us sobtaven. La seva dona curava d'ell com si Déu li hagués fet tornar un infant el seu marit en recompensa d'haver-li llevat els altres. La paciència i l'amor d'aquella dona que tractava aquell parrac humà com si curés d'un noi eren enternidors:

—“Puja, apa, dona'm la maneta”—li deia.

A vegades ell, sense saber perquè, es posava a plorar:

—“Té, li feia ella, un bobó” i li donava una crosta de pa que ell prenia amb una alegria irracional.

Era així la fi d'aquell home. Havia passat la vida seva concretada a créixer a treballar i a patir. Ara, al llindar de la mort, li tornava la inconsciència infantil. Havia fet una ruta simètrica. Anà perdent totes les joies i totes les penes que havia cobrat amb la seva categoria humana, s'anà tornant petit, petit, i ben segur que quan va morir, s'arronsà una mica més encara i s'entregà al ventre de la terra com si fos altra volta el flanc matern.

MILLAS-RAURELL

"La Dolors" pintura al fresc de Jaume Guardia

3.- JAUME GUARDIA Nat a Manlleu, l'any 1878

La transcendència de les figures que En Guardia pinta ve de la mateixa llei d'aquestes, no de cap truc de banal literatura.

(El Poble Català, 28 juny 1917)

Aquesta definició, doncs, d'En Guardia, de que és un *Seraster il·lari*, és la que ens sembla més reveladora de la seva personalitat tan evident — i sobretot tan elevadament espiritual i tan pura d'aquest ingenu «Friez sens barbaries» que ens mostra aquestes tan depurades imatges i figuracions dels aspectes de la nostra natura, de la nostra vida i dels nostres somnis.

(M. Cassanyes. Del catàleg de l'Exposició de 15 maig 1923)

Així com en els impressionistes la llum ha estat el protagonista de les seves obres, en les d'En Guardia ho ha estat el nostre *Mold'errani*. Tant se val que hi surti com que es quedi entre bastidors. La clara harmonia mediterrània es projecta de cap a cap de les seves teles i en-les ressona sonorament.

(C. C. La Publicitat, 19 juny 1923)

I

Senyor, us he cercat dins la llum viva,
 amb l'ànima abocada als cinc sentits.
 Mon desig ha dreçat la soca aspriva
 de mil rels i cinc branques de neguits.
 Just com l'arbre que mira el cel de cara,
 plantant, cadena i cor, la seva arrel
 que el nodriment terral, com més l'amara
 li dóna més empenya cap al cel.

El meu cel era el blau inassolible
 que és un color que es pinta al fons de l'ull;
 la meva terra, tot el món sensible
 amb tant de goig i dol com s'hi recull.
 Pena i goig, tot atreu, tot embriaga
 i el viure té els mil gustos d'un vi fort.
 Atreu la rosa, atia l'argelaga:
 són immòvils les coses de la mort.

II

Senyor, què heu volgut fer de la nit vasta,
 temple de vostres constel·lacions,
 a on, com a sacerdotessa casta,
 dins son cor diu la lluna oracions.
 On els boscos fressejen com paraules,
 i passen ales i no es sent volar,
 i el somni va explicant les seves faules
 com un contaire foll i llunyedà.

Heu afegit així a les meves dèries
 que eren precises com els cinc sentits,
 altre llei d'alegries i misèries
 nades de la calitja de les nits.
 Exteneu vostre mà per damunt d'elles,
 feu que us trobi també en el somni pur,
 Senyor, vos que ordenàreu les estrelles
 per guià el navegant quan mor l'atzur.